

Становище

от проф. д-р Андрей Димов Андреев – член на научно жури (заповед № 18/01.03.2021 г.) в конкурс за заемане на академичната длъжност “доцент“ към ИИСТИ – БАН по професионално направление 2.2. История и Археология, научна специалност „История на България“ (Националноосвободително движение на македонските и тракийските българи (1878 – 1919) за нуждите на секция „История на българския национален въпрос“ обявен в ДВ, бр. 110 от 29.12.2020 г.

Конкурсът за заемане на академичната длъжност “доцент“ по професионално направление 2. 2. История и Археология, специалност „История на България“ (Националноосвободително движение на македонските и тракийските българи (1878-1919) е обявен съобразно законовите изисквания и Правилника на ИИСТИ-БАН. До участие в конкурса са допуснати следните кандидати:

1. гл. ас. д-р Войн Константинов Божинов
2. гл. ас. д-р Слави Митков Славов

Гл. ас. д-р Войн Божинов представя шест монографии, две от които в съавторство. Те обхващат различни тематични кръгове, като се анализира балканска и българска история, засяга се политическият живот в България

между двете световни войни, българският национален въпрос, международните отношения на Балканите, проблеми в съвременното развитие на Македония и последните години от съществуването на Югославия. Две книги са посветени на българска проблематика, две на Македония и две на Югославия. В изследването „Национално могъща и обединена България. Формациите на крайната десница и националният въпрос.“ (в съавторство с Николай Поппетров), ИК „Гутенберг“, с. 2014 г. се анализират организации от крайнодесния идеен спектър в България след Първата световна война. Това е направено на базата на богат документален материал, широко е застъпен периодичния печат, свързан с изследваните партии, техните програмни документи и др. Изследват се профашистки и пронацистки партии, а също и такива с определено тоталитарна идеология, прави се съпоставка между тях на база отношение към националния въпрос, отношенията със съседите, на първо място с Югославия. Втората монография, посветена на българска проблематика, е „Управлението на деветнадесетомайците 19 май 1934 – 22 януари 1935 година.“ ИК „Арка“, С., 2017. Изследването разглежда състоянието на българските институции след Първата световна война, радикалната промяна на 19. май 1934 г., управлението на новия режим, промяната на административния апарат и местната власт, външната политика, анализирани са причините за бързото падане от власт на деветнадесетомайците.

Две монографии са посветени на съвременното развитие на РСМ, нейното място в съвременната геополитика и българския национален интерес там. Втората книга е в съавторство. „Република Македония в съвременната геополитика.“ ИК „Гутенберг“, С., 2017 си поставя за цел да представи развитието на новата държава в настоящата геополитика след 1991 г. и

българските интереси там. Изводите на колегата В. Божинов са представени и в неговата част на книгата „Република Македония и мястото на българския национален интерес там“ (съавторство с Йорданка Стоянова-Тонева), С., 2018 г.

На Югославия са посветени две монографични изследвания. Първото е „Социалистическа Югославия в агония 1980-1989. ИК „Арка“, С., 2019. Тук основно се разглежда Югославия след смъртта на Й. Тито през 1980 г. В първата част е застъпена предисторията на събитията, отделено е място за ролята на Тито и се въвежда читателя в темата. Авторът представя и интересна статистика за страната към 1980 г. – население на отделните републики, етнически и религиозен състав. Анализират се конституциите на страната, оформили я като многонационална държава. Особено място е отделено на събитията в Косово, както и на негативните тенденции при управлението на Слободан Милошевич. В книгата „Социалистическа Югославия в разпад“, ИК „Арка“, С., 2021 г. колегата Божинов разглежда събитията от последните години на съществуването на Югославия. Анализират се икономическите трудности, засилването на национализма в страната, конфликтите в Словения и Хърватска. Точно е представена и политиката на големите държави (наричани „Велики сили“), която ускорява процесите на разпад.

Гл. ас. д-р Слави Славов участва в конкурса с две монографии, едната от които е представена като хабилитационен труд. В книгата „ВМОРО между фанфарите на Хуриета и грохота на оръдията (1908-1912).“, Бургас, 2018, колегата Славов разглежда един кратък, но наситен със събития период от развитието на ВМОРО. Този период е логично обоснован: долна граница е младотурската революция и реформите от 1908 г., а горна граница е началото

на Балканската война. Основен акцент се поставя върху разделението в македоно - одринската освободителна организация. В случая не се робува на класическото разделение „ляво“ и „дясно“, а се търси динамиката в процеса на противопоставяне на различните крила, на отделни части на организацията и дори на отделни лидери. Авторът засяга и такъв деликатен въпрос като финансирането на ВМОРО от българската държава на база на документален материал. Сл. Славов подчертава и известни факти, например че ВМОРО продължава съществуването и дейността си при относителната либерализация в Османската империя след 1908 г. Интерес представлява осветяването на лица, принадлежащи към идейния кръг на ВМОРО, които действат по-скоро като политици и дипломати и тяхното влияние в Македония и Одринско след 1908 г. Авторът разглежда организацията на македонските и тракийски българи като свързана с българската държава и осветлява конкретните контакти на ръководството с правителствените среди. Едновременно с това не се подминават и противоречията, примирявани предвид голямата цел – цялостно освобождение на българските земи. Внимание се обръща не само на материалното подпомагане, но и използването на българската територия като база на македоноодринската организация. Втората представена от колежата Славов монография „ВМОРО от Илинден до Балканската война (1903-1912).“ С., 2016, представлява логично продължение на първата книга. Тук е проследен бурният период от историята на ВМОРО от потушаването на Илинденско-Преображенското въстание до началото на Балканската война (1912). Анализира се тежката идейна криза след 1903 г., несполучливите опити за възстановяване на единството, усилията да се запази присъствие в Македония. В изследването авторът слага акцент върху кореспонденцията на водещите дейци на организацията, връзките им с България, а не толкова върху програмни

документи и официални изяви. Засяга се и разделението в движението, авторът счита, че „ляво“ – „дясно“ е преекспонирано и залага на анализ на отделни фракции, като например „сарафисткото“ течение, определяно като основен фактор в отделни революционни окръзи до началото на 1907 г. Значителен брой страници са отделени на действията за възстановяване на революционната организация, за взаимоотношенията с българските правителства, тема, която очевидно привлича интереса на колегата Славов.

Гл. ас. д-р Сл. Славов представя и участие в два колективни труда, като точно посочва частите на които той е автор. Тематиката е свързана с освободителното движение в Македония и Одринско.

За участие в конкурса гл. ас. д-р В. Божинов е депозирал и 39 студии и статии. Както и в монографиите, проблематиката е изключително широка. Тя обхваща въпроси като: личностите в историята, безспорно достойнство за един изследовател, разгледана е ролята на цар Фердинанд, цар Борис III, Андрей Ляпчев, Иван Михайлов, Кирил Дрангов. Изследва се българския национален въпрос, проблема за независимостта и отношенията на българското правителство с младотурците, има публикации за фашистки и националсоциалистически организации, изследва българските политически партии между световните войни, проблеми на Балканите, присъства и съвременна тематика - процеси в Югославия и Северна Македония, развитието на Турция след 1989 г., засягат се и кавказки проблеми – конфликтът между Грузия и Южна Осетия. Това говори за учен с разностранни интереси, който не изследва само една тема.

Гл. ас. д-р В. Божинов има участие в национални и международни проекти, представил е и справка за наукометрични показатели.

Гл. ас. д-р Слави Славов представя 44 студии и статии, посветени на изследваната от него тема – историята на ВМОРО от края на XIX век до Балканските войни, като е необходимо да се имат предвид и публикациите за периода до 1919 г. Колегата Славов изследва в детайли развитието на ВМОРО, анализира отношенията с българските правителства, разцепленията и междуособиците в организацията, представя водещите фигури в борбите на македонските и тракийските българи. Това за него е водеща тема, още от докторската дисертация „ВМОРО и държавната политика на Княжество България (1903-1908).

Гл. ас. д-р Сл. Славов има участие в научни проекти. Освен това той е автор на научно-популярни статии, нещо много важно за представянето на българската история пред интересующите се от нашето минало. Той има и експертна дейност към Министерството на външните работи. Представил е и справка за наукометрични показатели.

В конкурса участват двама учени с голямо количество научни трудове, участия в проекти, цитирания и с безспорни научни достижения. Изборът тук е изключително труден. Изказвам мнение, че и двамата заслужават да заемат академичната длъжност „доцент“ към ИИстИ-БАН. Двамата колеги имат различен подход към историческите изследвания. Гл. ас. д-р В. Божинов демонстрира широк интерес към теми, свързани с българската и с балканската история. Това е видно от представените за конкурса книги, студии и статии. Г. ас. д-р Сл. Славов влиза в детайли на избраната от него тематика: историята на ВМОРО в началото на XX век. Забележки могат да бъдат отправени и към двамата, но позитивите надделяват. ИИстИ-БАН е обявил конкурс за заемането на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.2. История и археология, специалност

„История на България“ (Националноосвободително движение на македонските и тракийските българи (1878-1919)). В тази тема са концентрирани публикациите на колегата Сл. Славов. От тази гледна точка класирам на първо място гл. ас. д.р Сл. Славов и считам, че може да заеме академичната длъжност „доцент“ в секция „История на българския национален въпрос“ към ИИстИ-БАН.

проф. д-р Андрей Андреев

30 март 2021 г.